List 11. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 18. marca 1863.

Gospodarske stvari.

Kmetiški pogovori.

Večkrat so že „Novice“ priporočevale, kako naj se cestno blato, smetí in druga taka šara, posebno izmečki iz stranišč (sekretov) v gnoj in kmetištvu v prid porabijo.

Naj nekoliko povemo, kako se s takimi rečmi drugod po svetu dela, in kako jih drugod kmetovavci obrajtajo.

Leta 1840 je mestna gospóska v Parizu, ki je za snažnost ulic zlo skrbna, dala trem možem snaženje in pometanje mestnih ulic v najem; ti možje so plačevali za to pravico na leto po 687.649, 720.000 in 697.995 frankov, skupaj 2 milijona in 105.644 frankov, ali pa če se frank po 40,4 novih krajcarjev rajta, je to brez ažje 850.680 goldinarjev našega novega dnarja. To so številke, ktere očividno kažejo, kako ondašnji posestniki zemljišč smetí cenijo. Pa to še ni vse, če se premisli, koliko ti možje delavcom za pometanje ulic plačujejo, in da mora vès kapital dva do tri leta na kupih (kompostih) ležati, preden so ti kupi za poljsko rabo ugodni, se lahko misli, da kmetje najemnikom (štantmanom) dvakrat toliko za smetí dajo kakor ti mestni gosposki. Ravno tako delajo Angleži in v več mestih in deželah na Nemškem.

Ravno tako porabijo Francozi, Angleži in Nemci tisoč in tisoč centov živega apna za zboljšanje polja in senožet, na prostorih, kjer zemlja nič ali premalo apna v sebi ima. Zemlje pa, ktere apna nimajo, so sploh tiste, na kterih praprot, resje, barovnice (črne jagode), smerečje, borovje, mecesen, jelka, kostanj itd. bolje rastejo kot v najboljši zemlji. Če se med take zemlje prava mera živega v prah razprezanega apna primeša, se toliko zboljšajo, da polovico več rodé.

Ravno tako veliko in še več porabijo imenovane dežele za zboljšanje zemljišč koščene moke.

Za izmečke stranišč imajo v velikih mestih fabrike, v ktere se vse skup zvozi; to pa več let na kupih leží, da vse zgnjije in se posuši, potem pa stolčejo in v prah zmelejo. Ta prah se potem kmetovavcom (pod imenom „pudret“) drago prodaja, ki ga k samesnim sadikam prikladajo ali pa po njivi trosijo.

Da možje, ki se s temi rečmi trudijo, zraven dober dobiček imajo, se lahko misli, zakaj kmetovavci so že davno prepričani, da, ako bi teh pomočkov ne imeli, bi shajati ne mogli.

Če pa sosedom ali možem iz dežele, s kterimi smo že mnogo opraviti imeli, kaj tacega pripovedujemo, kaj pravijo? „To ste pa že v kakošnih bukvah brali; take čenčarije pišejo učeni, za učene, ko še drevesa (pluga) držati ne znajo; to ni za kmeta.“ Odgovor, da tudi drugod ni vsaki kmet učen, je le bob v steno. Če jim pravimo: prašajte možé, ki so gori imenovane dežele prehodili, polja, senožeti in druge rečí vidili, slišali bote, da vam bojo naše besede potrdili; prašajte jih, kakošno imajo drugod ljudje živino proti naši, al vse to je zastonj. Kmet pravi: „naša dežela ni za težko živino.“

Res je, da težka živina ni, da bi jo po hribih in hostah stradati gonili; al zboljšajte svoje polja, razdelite pašnike, potem bote dobili več klaje in to pokladajte živini v hlevu, dobili bote več in boljega gnoja, ki vam bo tudi polja zboljšal in tako tudi več žita in klaje donašal. Če bote skrbeli, da bote boljo plemeno živino vpeljali, vidili bote, ne mahoma, ali s časoma, da bote ložje shajali. (Dal. prih.)

Natoroznanske stvari.

Nekaj o luni.

Spisal Ogrinc Viljem.

(Dalje.)

III. Lunini premeni.

§. 15. Luna teka okrog zemlje in kakor zemlja dobiva luč od solnca. Lunina svetloba je tedaj le izposojena. To moremo viditi vsaki jasni dan, ker opazujemo, da je za nas dan za dnevom več ali manj lune razsvitljene.

Da pa prav dobro razumemo spremembe lunine in se zavemo, kako stojijo luna, zemlja in solnce zdaj in zdaj; kako in kdaj nastane solnčno ali lunino mrknjenje; slediti je temu natanko izdelanemu popisu.

§. 16. Luna pride o svojem teku okrog zemlje v tak kraj, da je za naše prosto okó temna; to pa se primeri le takrat, kadar luna vzhaja s solncem vred, in zahaja ž njim. Ker je luna obla (kugla), ji obsveti solnce le eno polovico in sicer tisto, ki je proti solncu obrnjena; drugo smemo imenovati temno (od solnca ne razsvitljeno), čeravno temna ni, ker v tem stanu to temno polovico obseva zemlja. Tamno pa bomo vidili luno le takrat, kadar je obrnjena cela svitla polovica od nas, to je, kadar stojí luna med zemljo in solncom.

Takrat bi luna, če bi bile okolišine take, zakrila solnce našemu očesu, mi bi imeli solnčno mrknenje.

Potem takem vidi vsakdo, da luna stojí (za nas) na nebu skoraj tam, kjer solnce. Ta stan lune, ko je ne vidimo s prostim očesom, imenujemo „mlaj“.

§. 17. Luna nadaljuje vedno svoj tek. Solnčni žarki razsvitljujejo zmiraj bolj in bolj k nam obrnjeno polovico lune; luna pride na svoji poti v taki razmer s solncom in zemljo, da se solnčni žarki razlivajo na polovico lune, ki je k nam obrnjena. Tako narašča, v zmiraj veči daljavi od solnca, razsvitljenje, kar se takrat zgodí, kadar je lunina polovica obrnjena k soln-

čnemu zahodu in kadar ima podobo ☽. Ta stan imenujemo „prvi krajec.“

§. 18. Svitloba prihaja zmiraj veča, toraj vidimo, da je luna vsaki dan bolj in bolj razsvitljena gledé obširnosti. Luna se bliža sčasoma takemu razmiru k solncu in zemlji, da je cela nam vidljiva lunina polovica razsvitljena. Ta stan je „šip ali polna luna.“ On je ravno v nasprotji k unemu o mlaji. Če bi stali pri ti priči, ko je za zemljo polna luna, na solncu, nam bi po gotovih okoliščinah zemlja zakrila luno, imeli bi lunino mrknenje. Luna vzhaja o tej dôbi ravno takrat, kadar solnce zaide za goré, ktere pozlačuje z večernim svitom; pri solnčnem vzhodu pa ona zahaja.

§. 19. Sedaj pa se zmanjšuje obširnost razsvitljenja lunine polovice, in sicer na tisti strani, na kteri je poprej doraščala. Svitloba postaja toraj dan za dnevom manj obširna, da je le polovica lune razsvitljena. Ta stan je ravno nasproten „prvemu krajcu.“ Luna vzhaja sedaj 6 ur pozneje kot solnce, in zahaja tudi ravno toliko časa pozneje. Ta stan imenujemo „zadnji krajec“ v podobi ☾.

Od sedaj se zmanjšuje obširnost razsvitljenja čedalje bolj in bolj, da zopet pride v stan „mlaja“, kterega smo zgoraj najprvo omenili, pri kterem smo začeli, — tako se pa ponavljajo v poprejšnem redu lunine premembe.

§. 20. Ako opazujemo luno v stanu, ko je le nekaj obsijana od solnca, in to v tamnejih zjutranjih in večernih urah, zagledamo prav očitno, kako je luna dobro omejena proti tamnemu obnebji, pa od slabe, sivo-rujave barve. To se dá viditi najbolj v jako južnih krajih, ker tamkaj imajo vsi svetovi pri zahodu in vzhodu vertikalne (navpične) krogleje. — Takim kroglejem se bližate solnce in luna v spomladi in jeseni, in sicer spomladi takrat, kadar se luna polni, v jeseni takrat, kadar se manjša. Tudi v tej slabi svitlobi se skoz daljnovide (kuke) vidijo hribi in ravnine.

To je pa lahko razumeti, ker smo slišali, da je zemlja gledé lune takrat polna, kadar nam je luna v mlaji, in da je takrat prvi krajec, kadar nam luna zadnji krajec kaže. Toraj vidimo na luni (o mlaji) posójeno luč zemlje.

Svetleja je luč zemlje na luni v jeseni zjutraj, kadar ji je nasproti veči del Azije in vzhodne Afrike, kakor v spomladi, kadar so ji nasproti atlantično morje in deli Amerike. In vse to sledí iz naravne oblike deželá, ker hribi in pušave Azije in Afrike več solnčne svitlobe obdajajo kot zelene štepe Amerike in morje sploh. To nam je razodel sl. Schrötter. (Dal. prih.)

Narodopisne stvari.

Črtice običajev ali navad na Srbskem.

Spisal dr. Janez Podliščekov.

(Dalje.)

Če te o božičnih praznikih Srbin sreča ali pride k tebi v hišo, ti lepo pozdravlja z „Dobro jutro!“ ali „Dober večer!“ ali kakor je treba, in pridene: „Kristus se je rodil!“ Odgovor je zopet „Dobro jutro, Kristus se je rodil!“ O veliki noči pa „Dobro jutro, Kristus je ustal!“ (vskres). Prijatli si podajajo roko, se v obraz poljubujejo in govoré: „Dobro jutro! Kristus se je rodil! Kristus je ustal!“ — Ti vsi običaji so pač lepi, da za kristjana lepši biti ne morejo, pa tudi Turkom gotovo niso bili všeč. In čudo veliko je, da so jih Srbi obdržali, ktere so nevihte grozne nesreče zadevale, mi jih pa nismo, akoravno smo zmirom v miru civilizacije in v hladni senci njene vseizveličavne kulture živeli.

O Božiču vsaka še tako siromašna hiša mora imeti mladega pečenega prešička; o Véliki noči pa pečeno jagnje na mizi. Tudi ta običaj je kaj lep in — okusen. Pomislite, koliko se te živinice, ktere je Srbija polna, o Božiču in o Véliki noči pokolje. Da! še naši jetniki morajo imeti o Božiču pečene mlade praseta in o Véliki noči pečene jagnjeta. In Srbi se obiskujejo te praznike in se tako častijo. Za Božičem in Véliko nočjo je Srbu največi praznik: dan njegovega hišnega patrona. Za patrona svojega imena se Srbin, kaj bi rekel, še ne zmeni ne; nasproti pa svojega hišnega patrona z največo slavo častí. Že pred ta dan ali pa zgodaj v jutro pošilja vsakemu prijatlu jabelko ali limono ali pomorančo — v značaj velikega počastenje in v znamenje, da je njegov slavni dan. Zdaj pridejo prijatli in znanci od vseh straní, eni že zgodaj v jutro, ktere častí z vinom, duhanom (tobakom) in s črno kavo; opoldne jim pa napravi drago kosilo. Kar je na svetu za jesti dobrega, mora ta dan na njegovi mizi biti. Živali za ta dan pokolje, kaj bi rekel, kar je le poloviti more. Sladkarij in druzih nepotrebnosti različnih sort in izmišlij človeških je polna miza. Za postrežbo svojih gostov Srbin ne mara, če ta dan vse potrosi, kakor si je tedne in mesce težavno prihranil. Celi dan mu stojí na mizi sveta britka martra, pri nji gori celi dan sila lepa in velika, ali pa več voščenih sveč; okoli in okoli je polno jedil in okoli jedil je polno gostov v pražni obleki, ki se veselijo, pojó in gostijo od poldne do trdne nočí, pa tudi celo noč pri voščenih svečah britke martre. Kako veliko spoštovanje vživa med srbskim narodom hišni patron, se more soditi iz tega, da celó topčiderski jetnik varuje in hrani, kar se dá, prodaja kruh in strada, da za slavni dan svojim sojetnikom rakije (žganja), duhana in voščeno svečo kupi, ki mu pri britki martri gorí, ktero si je sam naredil.

Vsak Srb ima svojega hišnega patrona, do kterega veliko zaupanje ima, in kterega dan slavno praznuje. Mi Slovenci zdaj hišnih patronov nimamo. Morebiti da smo jih za čas sv. Cirila in Metoda in še pozneje imeli.

Če Slovenec k Slovencu pride, mu postreže s kruhom in vinom. Srb mu pa prinese v lepi posodi veliko čašo „Sladkega“ (neki debel, gost, lepo dišeč sirop), lepo čašo vode, rakije in črne kave. Te reči prinese gostu gospodinja ali kaka poslužna. Mož ga pa na vse to postreže z vinom in duhanom. V društvu se ponuja imenovano sladko, in druga sladkarija, črna kava, voda, rakija in vino naprej in naprej. Ženske te reči nosijo v lepi posodi od gosta do gosta in jih nagovarjajo: „izvolite!“ Duhan pa sloboden na mizi leži, da se ga vsaki gost brez dovoljenja posluži.

Beseda „izvolite“ meni kaj dopada in med Srbi vlada kakor med Nemci besede: „ist's gefällig“, „schaffens“, „befehlen's“. In beseda „izvolite“ vse imenovane tri nemške domestuje. Tudi Slovenci bi se je slobodno poprijeli, zakaj po ušesih veliko prijetniše doní, kakor: „kaj hočete?“ Ali „kaj želite?“ ali kaj enacega. Če prideš v kako srbsko štacuno, oštarijo, v kavarno ali kamor si bodi, precej te nagovorijo; „Izvolite?“ In ko ti prinesó, kar si si izvolil, kar si zapovedal, govori Srbin zopet: „Izvolite se poslužiti“, „izvolite izbrati“ itd. Če Srba pokličeš, te nikoli ne bo poprašal, kaj češ? ampak rekel ti bo vselej: „izvolite“, kakor da bi se ti svojemu slobodnemu razpoloženju podvrgel. Če te Srbin ponuja z jedjo, vinom, duhanom itd. ti ne bo rekel: „zajmi z nami, pij, vzemi in puši“ itd., ampak ti bo le rekel: „izvolite.“ In besede „izvolite“ se Srbin brez razločka poslužuje, naj že koga tiče ali viče. Kakor sem že povedal, Srbi se med seboj sploh tičejo, samo po Belemgradu se sliši včasi kak vi. Ako te Srbin tiče, ti bo vendar le zmirom „izvolite“ rekel. V besedi „iz-

volite“ se Srbi sploh vičejo, drugač pa nikakor ne. Prosiš Srbina na primer: „Brate, smem li tvoj fes, da nosim? on ti bo odgovoril: „izvolite, vzemi ga brate.“ „Smem li brate s tabo, da idem?“ „Izvolite, mi je (baš milo) pač ljubo, ako z menoj greš.

Kakor se Srbin besede „izvolite“ pri vsakem slučaju poslužuje, tako mu je tudi „brate“ zmirom v ustih. On pravi vsakemu človeku, bodi si tega ali druzega naroda, te ali druge vere brez razlike „brate“. On govori na primer: „Brate, to si baš lepo načinio“ (to si pač lepo storil, naredil); „Brate, ti se motiš; brate, ti me misliš (voliš prevariti) goljufati“; „izvolite brate!“ „brate, kud ideš?“ itd. Meni se obe besedi: „izvolite“ in „brate“ kaj priljudne zdite; tudi med slovenščino bi kaj lepo donele, kakor med srbščino lepo doné, ako bi se ju Slovenci poprijeli, kar bi slobodno storili, zakaj po tem bi bila lepa slovenščina še veliko bolj priljudna (höflicher). „Izvolite brate!“ „brate kam greš?“ „kje si bil brate?“ „Al smem tvojega konja jašiti?“ izvolite! (jaši ga brate) itd. Al nek niste besedi „brate“ in „izvolite“ dosti bolj priljudne kakor vedno: ti ali vi, ali: „kaj si rekel?“ „kaj zapoveste?“ „kam greš? „pridi z menoj“ (kud ideš brate?), „izvolite“, „gremo skupaj“.

Srbin je kaj priljuden človek, on ne bo šel nikoli nem memo tebe, temveč se ti bo vselej odkril, te bo lepo pozdravil in ti bo vošil, dobro jutro; dober večer; „prijeten ručak“ (vošilo pred kosilom), „na zdravje“ (vošilo po kosilu), „pomozi Bog“ (vošilo med dnevom; lahko noč) itd. „Prijeten ručak“ je gotovo lepši vošilo kakor naš: „dober apetit!“ in „na zdravje“ tudi gotovo lepši kakor naš „dober tek“ ali nemški „wohl gespeist zu haben.“ Tudi vošil: „prijeten ručak, na zdravje, pomozi Bog!“ mislim jaz, naj bi se Slovenci slobodno poprijeli. (Kon. prih.)

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

(Dalje.)

Teden komaj še je bil pretekel, odkar je bilo sklenjeno v dvoru Blagajčevem, da posvetil se bo Ivan novemu poklicu, in glejte! že ga vidimo pripravljenega za potovanje na Francozko. Nepotrebno se nam zdí tù spominjati ločitve Ivanove od predrage matere svoje, ter mile družinice Blagajčeve, kteri so ga vsi spremili do Reke, od kodar se je imel v ladii po morji podati proti ptuji zemlji. Kdor je kdaj ločil se za delj časa ali morebiti za vselej od svojih ljubih, ta umé presoditi ločitve grenki trenutek. Od več bi bilo praviti, kako je jokajoča mati objemala in blagoslovljala Ivana ter prosila ga, naj ji prav pogostoma dopisuje, — kako mu je Ivanka s solznimi očmí in bledim licem skrivaj podelila v spomin zlati prstanec ter mu v slovo strastno in molčeče stisnila roko, — in kako mu je srčnost prigovarjal Blagajč, vidši, da se fant komaj premaguje, da bi ga ne nadvladala žalost. Pogumno se strga poslednjič Ivan iz rok obupajoče matere, ktero je zlasti gospá Blagajčeva ljubeznjivo tolažila; — lahki čolnič odnese mladenča urno proti mogočni ladii, ktera se je ponosno zibala v silnih morskih valovih. Jadra se zdaj razpnejo in zavozijo ladijo v široko morje.

Srečno in zdravo je popotoval naš Ivan in kmali dospel na prvi kraj svojega novega poklica, v cesarski zavod „La fleche“ v Pariz. Tù se je s toliko marljivostjo poprijel naukov, po kterih se je imel izobraziti za vojaški stan, da je bil kmali eden zmed najizvrstnejših učencov imenovanega zavoda in so ga kmali javno pričeli hvaliti vsi učitelji in poglavarji njegovi. Slednji se je čudil temu mlademu Slovanu, kteri je v malem času pretekel v znanostih mnoge izmed svojih tovaršev, ki so bili veliko pred njim prišli v zavod. Prijazno obnašanje pa mu je bilo tudi pridobilo prijaznost in zaupanje vseh součencov; nihče mu ni zavidal njegove prednosti, ampak vsi so ga spoštovali in ljubili. Nikdo pa ni mislil, da Ivana žene druga skrivnostna moč k toliki nenavadni marljivosti v vojniških ukih; nikomur ni na pamet prišlo, da tira ga k temu ljubezen, ona silna moč, ki — ako je prava in čista — v stanu je dopernašati najslavniše dela.

Tako je minulo leto 1810. Ivan je v preteklem letu pogostoma pisal domú, mati njegova in Blagajč ravno tako sta mu odgovarjala, o godu Ivanovem pa priložila je k pismu maternemu tudi Ivanka mal listič sledečega zaderžaja: „Mili moj Ivan! Z največjo radostjo čujem o Tebi samo dobre naznanila, kar najbolj dokazuje, da me nisi pozabil in da Ti je v resnici mar, da se izpolni Tvoja in — kaj bi tajila — tudi moja edina želja. Bog vedno podpira one, ki se trudijo v zaupu na njegovo pomoč ter jih dovede srečno do njih namena. Prepusti se toraj še tudi dalje njegovemu svetemu varstvu ter napreduj v vednostih kolikor le moreš, da prej stopiti moreš na bojno polje in s tem k zaželjeni slavi. To Ti iz dna duše svoje želí

zvesta Tvoja Ivanka.“

Ni nam mogoče popisati veselja, ki ga je Ivan občutil, dobivši prvi ta listek od mile svoje Ivanke, ktere podoba mu je bila v duhu vedno pred očmí in priganjala ga tako rekoč k vedno veči marljivosti. Ta listek cenil je Ivan kakor biser velike vrednosti in nosil ga je vedno skrivaj pri sebi z onim zlatim prstanom, ki ga je bil prejel pri ločitvi od Ivanke. Bile ste te dve nevidne malenkosti, kakor tudi srčno njegovo nagnjenje do Ivanke temelj čudovite močnodušnosti za njega, ker ga ni vse to le nagibalo k marljivemu učenju in napredovanju na nastopljenem potu, ampak mu tudi srce varovalo vsake nepoštene misli in strasti.

Z začetkom leta 1811 došel je Ivanu od matere njegove žalostni glas, da je namreč umrla gospá Blagajčeva po kratki bolezni, in da Blagajč z milo svojo hčerko britko objokuje smrt plemenite svoje gospé, po kteri je, se vé, tudi mati Ivanova grozno žalovala, kajti je bila rajna njena najboljša prijatlica od mladosti noter do smrti njene. Bila je ta žalostinka tudi za Ivana silna srčna rana, ki mu je vnovič klicala v spomin prerano smrt in zgubo milega svojega očeta. Da bi si ložej pregnal žalost iz glave, sili zdaj vse močí svojega duha v nauke, da bi brž ko bo mogoče se primaknil sijajnima dvema zvezdama, ki ste edino obsijavale obzor prihodnosti njegove, in te dve zvezdi bile ste: slava in ljubezen! — — Ah! blažene sanje mladinske, ko se nam nada in veselje kažete enako dvojčičem na nočnem oboku nebeškem, obetaje vedno nam svitlo sijati in nikdar ne potamniti! . . . Al drugače je resnobno življenje človeško in zopet drugače živahne one sanje, v ktere se rado zaguglje in zgubí neskušena mladost, zakaj sreča in ljubezen redko kdaj sijete ena poleg druge in blišite dolgo, ker pogosto ena ali druga zmed teh zvezd nenadoma potamni — pogosto tudi obedve — in tedaj gosti mrak zatamni samotne poti življenja našega. Razžaljeno srce naše takrat plaka na razvalinah nekdanjih nad in upov naših, al sklicati srečne trenutke redkokdaj more nazaj. So se le Ivanu spolnile in uresničile pričakovanja njegove ali ne, tega učila bode nas prihodnost.

Ko je človek preobložen z opravili, naj bodo že nauki ali druge dela, hitro mu mine čas. To skušal je tudi naš Ivan. (Dal. prih.)

---

*

Spomini.

(Dalje.)

Med tiho srečo in solnčno veselje pa je bil tudi marsikter križek zastavljen. Pokopali so mi bratca. Kako so oče in mati jokali, ko je v strašni bolečini Ančiki v naročji vgasnil in še malo prej, ko so oče hotli ihté iz hiše iti, se poslovil: „pa! pa!“ — tedaj sem se tudi jokal; potlej pa, ko sem ga med cvetlicami naparanega vidil, se mi je kaj dopadel, nisem hotel od njega. Ko sem pa vidil, da pridejo teta in sestrični, sem jim vesel nasproti hité pravil, kako lepo postljico da bratec ima, in da hočem jez tudi tako imeti. Oh, da bi jo bil dobil! Tedaj smrt za me še ni bila kostena, in ni imela britke grozovitne kôse — med cvetlicami smehljaje je spala — — oj, da bi bil še jaz smehljaje zaspal! — Pokopali so mi teto na Krškem, ktero sem neizmerno rad imel. Vem še dobro — na sv. treh kraljev dan bo — 32 let; zima taka, da bi bili skoraj zmrznili na Savi; al jaz mraza nisem čutil — hotel sem kar za njo v jamo. — Pokopali so mi babico, ki me je moliti in vence plesti in krščanski nauk in zgodbe sv. pisma učila. Umerla nam je nagloma eno nedeljsko noč, ko je ravno strašna ura bila in treskalo in bliskalo, da nismo vedeli kam. Oh to je bilo žalostno! Mirno počivajte!

Zapustivši očetov dom sem čez teden se preselil na stricov dom, — hodil sem v šolo. Res da nisem imel več kakor četrt ure do šole, pa bil sem še le kake 14 dni čez štiri leta star in smešno majhen. Kadar je tedaj dalje deževalo, da je le voda tekla po vasi in cekla se mešala kakor godlja, me je pa dekla ali sestričin ktera čez cesto v šolo prenesla. Branje in celi stari testament sem že s saboj v šolo prinesel. Nemški ste me sestrični iz „bilderbucha“ učile in babica iz nezgruntano starih „biblische geschichten“, kterih je vsaki dan za en „platelje“ spredaj zmanjkalo; slovenski pa me je učil Martin, ki je bil domá za večega hlapca; kadar je ob nedeljah druga družina odšla k večernicam, je Martin segel v miznico po „bangélj“ ali „Kempenžarja“ (včasi pa tudi po citre na polici) in mi je prve potrebne nauke o literarni slovenščini, to je, črke, cepil.

Zategadel bi bilo še vse dobro bilo, nauk me ne bi bil prestrašil, al drug strah je bil. Jaz nikoli nisem bil z otroci v drušini. Domá sam z marterjo in družino, ob nedeljah pri stričku, teti in sestričnah, — to je bil vès moj svet; dalje ni segel. In zdaj tak paglovček med kakih 50—60 rogovileži, ki so bili že večidel za ženitev ali za belo suknjo zreli, jaz pa plašen ko zajec — to je bil „cvirn!“ Sestrični ste me vsaki dan v šolo spremljale; dokler ste zraven mene sedele in jez se za njune predprte držal, je še veljalo, pa ko je ktera zginila, me tolažaje, da gré le po svojo pletarijo ali kaj takega, sem jo pa jez tudi popihnil in bežal, da sem pred domá bil ko ona.

No pa to je tudi prešlo, navadil sem se svojih tovaršev — in se jih spominjam živo kakor ljubih, domačih bratov in prijatlov. Bili so mi vsi dobri. In zdaj se je začelo novo, veselo življenje. Bukev sem imel pri stricu dovelj, dve veliki omari in eno okno jih bilo je polno. Od „Schneewittchen“ in takih od „Šmidovih“ povest naprej je šlo vse križem v glavo. Ko sem se branja naveličal, sem pa sestričnama pomagal pri njunih lepih rožah, ali pa strička spremljal po vrtu, kadar so svoje prežlahno drevje ogledovali in trebili, — res žlahno sadje, da ga na dolgo in široko okoli ne najdeš takega, posebno breskev, kterih je bilo od sv. Ane pa do vseh svetnikov najžlahnejših sort. Učil sem se drevje gleštati in žlahniti, in če mi že to tudi ni več všeč bilo, sem hodil želve gledat, kako so po svoji gredi dolgočasno kobacale; al najraje v živalski družbi v stričevi hiši sem imel belega, kodrastega Šermona, poskočnega trkovca dolgobradca koštruna in pa majhnega renčavca, rudečega Mikrena. To je bilo veselje po „tetnemu bregu!“ — Zvečer so pa striček kako igro napravili, najraje „langen puff“ ali pa smo župana vlekli, ali ste sestrični delale na glasovir in kitaro, in kadar je ura prišla, da smo šli spat, sem pa po molitvi moral še teti in stričku „Gracarco“ in „Aufmerksamen“ brati, dokler da nisem zaspal. Dobro še pomnim, kak smeh so enkrat imeli, in kako strašno da me je bilo sram, ko sem nemško okrajšnico: „Ew. wohlgeboren“ bral: „Ewige“ itd.; takrat se mi je že sanjalo, da ta jezik s svojim pravopisom, s svojim ee, aa, ie, ieh, üh itd. mora nezgruntano veliko zastavic v sebi pokopanih imeti — in genialni naš Vilimek jih je v svojem „sprachklangmesser“ izvrstno osolil. — Včasi — pa to je bilo redko kdaj — sem smel s kakimi tremi ali čveterimi svojih tovaršev pod tetinim oknom kako otročjo zaigrati; največkrat smo „platnice“ zvijali“ — drugih nismo sila znali, — in tisto še tudi: „Boter kam greste? — gor v črešnjo! — kaj pa bote gori delali? Črešnje bomo brali! — ali bote men' tud kaj dali? — ne vem“ — In cec! je bil boter iz kolen na tleh. Ko so pa teta na okno potrkali ali zažvižgali, hajd! — je bilo pa vsega konec. Kadar je bilo pa domá „na ograji“ laško grozdje (ribezelj) zrelo in pa murne (tako pri nas pravijo murvam) „na tnalah“ — tiščoma jih stojí troje velikih, visokih dreves za dvoriščinim zidom — tedaj je pa vsa „mater alma“, vseh 64, kolikor nas je bilo zadnje leto, ko sem bil domá v šoli, za menoj vrelo, — fantje so šli na drevje, dekleta so pa spodej pobirale. Oj, kak vršaj, kak vrisk je bil, kakor žrjavi v jeseni!

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbori.

Deželni zbor kranjski.

V seji 9. in 10. sušca se je pretresal vladni predlog zastran tega, kdo naj vprihodnje stroške plačuje za popravljanje in vzdržanje naših cerkev, cerkvene oprave in farnih poslopij, in kako naj se vse to spolnuje. Odsek je ta vladni predlog z 21. §. nekoliko premenil in ga po gospodu Kromerju kot svojem poročniku zboru v sklep predložil. Ta predlog zadeva tako imenovano patronstvo; ni tedaj čuda, da so se razodevale navskriž-misli in da od ene strani se je govorilo za to, da bi se olajšale patronom bremena, od druge pa, da bi se faranom olajšale plačila. Prostor nam ne dopušča, da bi popisali vse, kar se je govorilo, kar bi vendar bravcem pri vsem tem še jasno ne bilo, če nimajo vseh 21 razdelkov te postave v rokah. Povemo tedaj le, da gospodje Koren, dr. Zupan, svetli knez in škof (v dolgem z veliko pohvalo sprejetem govoru), dr. Toman, Dežman, baron Apfaltern, dr. žl. Wurzbach, Kromer, Derbič, grof Anton Auersperg, žl. Strahl in Kapelle so se udeležili teh pomenkov, kterim se je pridružil tudi gospod cesarski namestnik baron Schloissnigg. Najživejša debata se je sukala okoli dr. Zupanovega predloga, ki je zahteval, naj se pomaga tej reči pri korenu, namreč celo patronstvo naj se odpravi, ki ni več primerno našim časom, tako, da se patroni s primernim plačilom odkupijo svojih dolžnosti, da bode enkrat konec razporov med patroni in farani; mera za to odkupilo se bo že našla. Ta novi predlog — pravi dr. Zupan — ni nič druzega kot sostava starih postav; če pa imajo stare postave veljati, čmu novi zakon? — le v enem razdelku (§. 8) je ta novi predlog drugačen, da namesti tretjíne plačila, ki je zadevala dozdaj patrona, nasvetuje le petíno, in da po takem na farane več pride plačila, zoper ktero se je

dr. Toman poganjal, pa po večini glasov ni zmagal. Dr. Zupanov nasvèt, ki zahteva korenito prenaredbo patronstva, o kteri naj se ministerstvu sporočí, da predloží prihodnjemu državnemu zboru osnovo za odkupilo patronstva, je bil nazadnje sprejet in za to že osnovanemu odseku v prevdarek izročen; v tem pa ni obveljal, da bi se odstranil celi ta predlog, ki ga je vlada zdaj predložila, ker se je reklo, da do tistihmal, ko se utegne odpraviti celo patronstvo, je vendar treba danes posvetovane postave.

V tej seji je izročil dr. Bleiweis prošnjo mestnih mesarjev, naj deželni zbor sklene, da se vsled obrtnijske svobodne postave mesarjem ne predpisuje več tarifa za meso. Prošnja je bila izročena odseku za prošnje.

Ko v seji 13. sušca gosp. predsednik naznani gosp. Guttman-ov predlog, naj se cesarskim uradnikom, ki bi utegnili v službo priti deželnega odbora, doštevajo leta njih prejšnje službe, in pa prošnjo zastran vžitnine, ki jo je po gosp. dr. Skedel-nu izročila deželnemu zboru žužemberška županija, je prišel na vrsto predlog deželnega odbora zavoljo više realke v Ljubljani. Gosp. dr. Bleiweis je bil sporočevavec. Opomnil je, da za danes odstopi od svojega principa domače besede, ker ne govorí v svojem imenu, ampak v imenu deželnega odbora. Nasvèti odborovi so bili: 1) zbor naj izreče potrebo više realke, 2) bode naj mestna učilnica, 3) dežela pa naj ji pripomore tako, da se iz deželnega denarja ji dodá za prvo leto 1000 gold., za drugo 1500 gold., za tretje 2000 gold., potem pa, ko so vsi trije razredi ustanovljeni, vsako leto 1500 gld.

Zoper te predloge poprime gosp. Dežman besedo, tudi zagovarja živo potrebo više realke, al ta šola se ne more mestna, ampak deželna imenovati in dežela mora več pripomoči iz deželnega dnarja; dalje obžaluje, da deželni zbor ni vseh 3 Guttmanovih nasvètov v prevdarek vzel, — da šolsko poslopje, kjer ste zdaj normalka in gimnazija, in ktero se bo letos popravilo, je dosti trdno, da se dozida, kar bo treba za realko, in naposled nasvetuje sledeče: 1) dežela naj 2 tretjini vseh stroškov prevzame, mesto pa eno; 2) deželnemu odboru naj se naroči, da vzajemno z odsekom mestnega odbora in realkinim vodjem Guttmanov predlog prevdari, 3) in nasvetuje, naj bi se sobe z dozidanjem ali nazidanjem tretjega nastropja z najmanjšimi stroški v sedanjem šolskem poslopji napravile, začasno pa drugod kako pripravno poslopje najelo; 4) mestna županija naj se na ministerstvo obrne in zahteva, da se plačilo učenikom iz državne denarnice odrajtuje; 5) za leto 1863/64 naj se 1000 gold. za prvi realkini razred v deželni stroškovnik postavi.

Gosp. Guttman podpira ta predlog in meni, da osnovanje više realke terja čast kranjske dežele; podpirata ta predlog tudi gospoda Lukman in baron Mih. Cois. Ravno tako tudi gosp. Ambrož, ki posebno naglasuje, kaj da je mesto že za deželo veliko storilo, kar se učilnice tiče. Temu se pridruži tudi g. Mulej.

Dr. Bleiweis povzame po vsem tem besedo in zagovarja predlog deželnega odbora, rekoč, da ne nasprotuje gosp. Dežmanovim predlogom razun prvega, ki terja, da naj dežela dve tretjini na se vzame. Po ces. postavi od 2. sušca 1851 ima biti ljubljanska realka mestna šola; mesto jo ima napraviti; al deželni zbor priznava veliko butaro, ki jo ji vlada s to postavo naklada, zato jo ji, ker dobra polovica učencov iz dežele realko obiskuje, hoče polajšati z lepim doneskom, čeravno ima deželna denarnica na vse strani velike stroške. Da deželni odbor ni mogel bolj natanko pretresti mestnih predlogov, ni on kriv, ker jih je dobil prekasno; nadzidanje tretjega nadstropja na šolsko poslopje, ki je že velika podprtija, nikakor prav ne kaže; bolje bi bilo dozidanje tam, kjer je zdaj vojaška stražnica; dve tretjini stroškov prevzeti, dokler jih ne poznamo, je v prvi hip nekako nevarno; koroška in sležiška dežela ste le polovico dale; druge mesta so si same napravile realke; za druge — ljudske — šole še nismo celó nič skrbeli; Ljubljana je za šolstvo že dokaj storila, pa vendar to niso nobene čuda; mesto Kranj si samo napravlja gimnazijo in ne naklada deželi nobenih stroškov; kar je deželni zbor nasvetoval za realko, je lep pripomoček; zlasti če pomislimo, da dežela hoče po 3. letu vsako leto dajati 1500 gold.

Gosp. Kromer misli, naj se odloči ta donesek le za 20 let.

Dr. Bleiweis ne podpira tega predloga, ker nima nobene podlage; če bi pa že sam za se kaj nasvetoval, bi rekel: tako dolgo, dokler ni šolski realkini zaklad tako bogat, da zmore sam vse. Še raje bi rekel, naj se realki daje teh 1500 gold. vse leta, al s tem pristavkom, da se sčasoma realki pridružijo učilnice za posamesne obrtnijske in rokodelske, kmetijske ali po potrebi tudi kupčijske nauke, kterih za zdaj mi še skor bolj potrebujemo kakor više realke; jaz se ne zibljem — je rekel dr. Bleiweis — prenapeto v tistih sladkih sanjah, da bode naša viša realka kadaj prepolna; skušnja bo učila; mi nimamo toliko obrtnijstva in šola sama ga ne bo napravila; tudi realec brez tehnike ni dosti izučen za kako višo službo; če pa učenec 6 let v realko hodi, bi vendar stariši želeli, da bi sin se potem brž h kruhu pripravil. Al prav je, da se napravi viša realka, pri tem pa naj se ne zabi naših nižih rokodelcov, ki poduka potrebujejo kakor riba vode, ki ga jim pa ne daje zdatno naša nedeljska rokodelska šola, kjer nima nauk v domači besedi toliko prostora kakor bi ga moral imeti po §. 14. minist. ukaza od leta 1856.

Na to poprime g. Dežman spet besedo in zagovarja učenike, ki razumejo slovenski jezik in gotovo vselej radi podučujejo v tistem jeziku, ki ga učenec razume. Dr. Bleiweis odgovorí na to, da tudi on ravno učenike realkine visoko spoštuje in čisla; „al učenik ne more vselej, kar bi rad, in pri tej priliki omeni tisto dogodbo, ki se je pripetila pod prejšnim vodjem, da je nek učenik, ki je učencem le nektere besede po slovenski razlagal, ostro ostro grajan in tožen bil. (To je popolnoma resnica! zakliče g. Ambrož). Postava utegne tedaj dobra biti, tudi učeniki so dobri; al če se kdo že za panslavista sumi, ako svojo dolžnost spolnuje, tadaj tudi rodoljub omolkne!“ (Vilhar: Res je taka!)

Pri glasovanji je bil sprejet 1. predlog deželnega odbora, ostali pa po predlogu Dežmanovem. — Viša realka v Ljubljani je potem takem ustanovljena s tem, da bo dežela 2 tretjini, mesto pa eno plačevala.

V seji 16. t. m. je naznanil gosp. predsednik, da je c. kr. deželna vlada izročila mu slovensko prestavo cestne postave, dr. Toman pa predlog, naj bi se odpravila neprimerna rudoslednína, ki jo je vpeljala postava od 28. aprila 1862.

Potem se je začela razprava zastran postave, ki naj bi varovala domače čbelarje, da se v en kraj ne privozi sila preveč tujih čbel. Ker nam manjka prostora, da bi povedali debato o tem, povemo danes le to, da ta postava ni obveljala; več o tem pa drugi pot.

Konečno je bilo sklenjeno, naj se prošnja kranjskih c. k. kantonskih zdravnikov za zboljšanje njih plače priporoči c. k. deželni vladi; tudi prošnja posestnikov in mlinarjev iz Dola, St. Jakoba itd., naj bi se namesti nevarnega broda naredil most pri St. Jakobu, naj se priporoči c. k. deželni vladi.

V pondeljek so se začele razprave o novi občinski (srenjski) postavi, ki bodo več dni trpele.

Gosp. dr. Zupan je napovedal, da stopi iz deželnega odbora. Kdor pozná delavnost doktorjevo v deželnem odboru, vso njegovo dušno zmožnost in poštenost njegovega značaja, mora ta odstop iskreno obžalovati in srčno želeti, da bi ostal v odboru.

Govor gosp. dr. Toman-a v deželnem zboru.

(Dalje.)

Ne morem si kaj, da ne bi imenoval še nekoliko izgledov, iz kterih se vidi po katastru, kolika neprimernost v davkih je med Kranjsko, Koroško in Štajarsko. Na Kranjskem je vse rodovite zemlje 1,654.866 oralov 120 štirj. sežnjev; pišejo, da ta zemlja daje 3,838.130 gold. čistega dohodka, davkov pa je plačevati 682.547 gold., da toraj vsaki orál rodovite zemlje donaša 2 gld. 19¼ kr. čistega dohodka, in plačuje 24¾ kr. davkov. Koroško pa ima 1,594.996 oralov 437 štirjaških sežnjev, toraj nekaj malega oralov menj od Kranjskega, donaša pa 2,530.441 gld. čistega dohodka, in plačuje 449.996 gld. davka; na oral tedaj hodi 1 gld. 35 kr. čistega doneska in 17 kr. davka. Ali kakošen razloček je v plodnosti med Kranjskim in Koroškim! Za koliko je Koroško rodovitnejše!

Povedal bi še nekoliko o davku za pridobitek (erwerbsteuer) in o dohodovini (einkommensteuer). Davek za pridobitek je v Avstrii vpeljal patent 31. dec. 1812, in razglašen je bil po Kranjskem leta 1816. Tudi ta reč ni preveč na tanko v red spravljena, ker ima za podlago to, koliko ljudí biva v tistem kraji, kjer živí človek, kteremu se ta davek naklada. Tukaj bi le opomnil, da je v naši deželi prav dosti malih rokodelcev, na pr. zidarjev, stolarjev, čevljarjev, krajačev, ki le časi opravljajo ta pôsel, ter delat hodijo od hiše do hiše. Plačevati jim je po 4 gld. na leto brez priklade, kar je celó dosti, in torej se zgodí tem ubožcom, da jih kaznujejo, če naredé časi kak prestopek. Tacim rokodelcom je davek za pridobitek previsok; drugi véliki obrtniki pa še premalo plačujejo. Sicer bi tudi še danes imenoval izgled iz lastne skušnje. Pravniki (advokatje) in bilježniki (notarji) po Kranjskem plačujejo davek po tem, kolikor duš ima tisti okraj, v kterem živé, ker dačni uradovi mislijo, da je toliko dela, kolikor je ljudí v tistem okraji; plačevati je toraj najviši davek, to je, po 26 gld. 50 kr.; v Istri se jim že boljše godí, ker dajo samo po 5 gld. 50 kr. na leto. Ne govorim sam sebi na korist, ampak le menim, da število duš tistega kraja, v kterem biva obrtnik, ni prava podloga, ker vzeti bi se morali vsi okraji više deželne sodbe, ako bi hotli po okrožji njegove delavnosti davek nakladati pravdniku, ki ima pravico vès okraj više deželne sodnije zastopljati, in moral bi se mu postaviti sam Bog vedi kolikošen davek. To bodi rečeno samo zato, da bi se vidilo, kako napečno podlogo ima tudi davek za pridobitek. Le v naglici in po vrhu sem tukaj v misel jemal napečne podloge druzih pravih davkov; pa vendar je dokazano, da vsako povikševanje tacega davka, ki je oprt na krivo podlogo, mora biti dvojna krivica, mora biti povikševanje poprejšne krivice. Torej me je srce jako bolelo pri tistih sejah slavnega državnega zbora, v kterih so gospodje poslanci naše dežele povzdignili v njenem imenu glas, in dokazovali, da mi nečemo biti izimek, temuč da plačevati hočemo take davke, kakoršne druge dežele (Živa pohvala). Posebno zato mi je še bolj žal opominjati se le-teh sklepov, ker je vsak za-se trdno prepričan, da naša dežela ima že zdaj prevelike davke; pa zarad enakosti smo vendar tudi mi pali v naredbo, po kteri nas bodo povikšani davki prihodnjič le še bolj pritiskali. (Pohvala). Moja gospôda! pač bi lahko potem človeka začel obhajati sum o dobrotah februarjeve ustave; kajti, kadar se je govorilo, koliki naj davki bodo, kako naj se plačujejo, ali jih je dovoliti ali ne, imeli so več pravice naši stanovi, nego je imamo v državnem zboru mi, ki se ne moremo vpreti, da nas bi ne preglasile druge velike dežele. (Dobro! dobro!) Žal mi je tudi moja gospôda! ker vidim, ko se oziram v prihodnost, da težko kdaj pridemo do svojih pravic, ako se bode tako sklepalo. (Dalprih.).

Mila zima.

Zima trda premenila
Svoj navadni je obraz,
S solnčnim žarki odpodila
Si pajdaša: hudi mraz.
Krasno modro je obnebje,
Zrak pa čist, ko ribje okó,
Da minulo je poletje,
Skor da znamnja bi ne b'lo.
Kak se cvetke veselijo
Ker morivke jim ne bo;
Zvončki vijolcam razglasijo
Radostno prigodbo to.
Tiček samček že prepéva,
Tovaršíco vab' nazaj,
Ves vesel si prizadéva
Oživít' samotni kraj.

Zima mila, vém, kaj hoče
To vedenje nas učit;
Da bi b'lo mi pač mogoče
Svetu nauk tvoj razglasit'!
K srcem hočeš neobčutljivim,
Trdim, mrzlim govorit',
Z izgledom ljubeznjivim
Milosrčnost nas učit'.
Solnce je se zakrivalo,
Cvetke groza pomorí,
Kdo je peval tvojo hvalo,
Ko divjala ljuta si?
Milost ima moč nebeško,
Ona v hip si pridobí,
Kar divjanje nečloveško
Nikdar še doseglo ni!

V Ljubljani 6. sušca 1863.

Klara R.

Dopisi.

Na Dunaji 7. sušca. O. — Sinoč je bila mala „beseda“, ktero je napravil tukajšni pevski zbor. Program je bil jako zanimiv in sploh vse prav živahno. — Praznovali bomo tudi tukaj Cirila in Metoda, in sicer 19. sušca. Dopoldne bo slovesna maša, zvečer pa velika „beseda“. Bolj na tanko se pa sedaj še nič ne vé.

Iz Gradca 10. marca. Gk. *(Tisočletnica.)* Odbor za tisočletnico Ciril-Metodovo je po „Novicah“ dal naznaniti, da bo sv. maša in slovenska pridiga predpoldan. Vendar smo imeli le lepo peto sv. mašo brez pridige. Zvečer ob sedmih se je začela „beseda“. Sobana v cirkusu je bila okusno ozaljšana. Spredej nad odrom podobi sv. Cirila in Metoda. Po stenah so bili razstavljeni grbi vseh avstrijskih Slovanov; okoli njih so bile slovenske banderca. Nabralo se je obilo gostov. Cenil bi jih nad 300. Počastili so nas tudi Mariborčani po svojih poslancih. Poslušavci so dobili tiskani program, ki je štel 12 predmetov. Gospod Krek je začel besedo s predgovorom. Ko se je „Strunam“ pelo, postane občno gibanje in oziranje: Njih eksc. c. kr. deželni glavar grof Strasoldo so nas blagovolili počastiti s svojo nazočnostjo. Med besedo prebral se je telegram iz Prage, kterega so vsi nazoči veselo sprejeli. Ob devetih je bil konec besede; potem pa je začela gosti husarska kapela. Kmalo pa nas razveselijo še trije telegrami, eden spet iz Prage od druge strani kakor prvi, drugi iz Trsta, in tretji iz Ljubnega (Leoben); navdušeni „živio“ in „slavaklici“ so jim odgovarjali. — Celi program se je dobro izvršil. Posebno naj omenim iskrenega veselja, ki je prešinilo celo društvo, ko je zagledalo gospoda dr. B. Ipavca; njegove slovanske fantazije za glasovir so res zaslužile hvalno ploskanje in živio-klice. Gospodičnja Klettner-ova je kaj močno ganila vse srca ne toliko s samim petjem kakor pa s svojim globokim čutjem, ki ga je izlivala v svoj mili glas. Gosp. Vokoun-u gré posebna hvala, da je tako krepko sam pripomagal in pa tudi pevce dobro navadil, ker pri nas ni posebnega pevskega društva samih Slovanov. Ta večer bo vsakemu dolgo v spominu; dasi je bil celi značaj slovesnosti precej resnoben, vendar je radost na-

vdušila vsako srce. Hvala toraj odboru za njegov trud, posebno pa tudi domoljubnosti vseh domorodcov, ki so z blagovoljnimi darovi priskočili tej slovesnosti.

Novomesto 9. marca. A. J.*) — 9. marca so obhajali dijaki (učenci) novomeške gimnazije tisočletnico sv. Cirila in Metoda. Pravim, da so jo dijaki obhajali, ker se je med njimi zbudila misel, jo praznovati; ne smem pa zamolčati, da se je udeležila tega praznovanja tudi vsa vikša gospôda novomeška. Že zjutraj je bila na tesno natlačena tukajšna frančiškanska cerkev, kjer je pel častiti gimnazijalni vodja slovesno mašo. Deloma z bakljami v rokah so bili dijaki pričujoči, in razlegali so se krepko in navdušeno po cerkvi glasi domači nebeščanoma v čast. Tudi pri poldanski službi Božji je bila cerkev napolnjena, dasiravno je bil delavnik. Ko so se pa razdeljevali čez dan programi in povabila k večerni zabavi, veselilo me je viditi nenavadno gibanje in čuti želje izgovorjene med ljudmi, da bi se le ne pozabilo jih povabiti. Ker sem slišal tù pa tam tudi gospodiče in gospé govoriti le slovensko, kar se je zgodilo prej le malokdaj, in sem se prepričal, da se začenjajo spreobračevati najtrdovratniši nemškutarji, bilo mi je to temveč porok, da se je v poldrugem letu, v kterem nisem bival na dragi zemlji slovenski, narod svoje vrednosti čedalje bolj zavedel, in da še ni zamrl, ampak le spal dosedaj. Kakor je bilo že zjutraj dognano, se je začela zabava ob 6. uri v šolski sobani. Ko so sobano ob ½ 6. v ta namen odprli, napolnila se je, ko bi trenil tako, da je morala polovica prišedše množice ali ostati zunaj ali pa vrniti se domú. Jaz sem se ravno še skoz duri prirul in zalezel prostorček, kjer pa sem bil v taki gnječi in soparici, da mi je tekel curkoma pot po životu. Al ko sem vidil sobano za besedo tako umno okinčano, ko sem se ozrl na podobo sv. Cirila in Metoda, ovito z bršlinom in sem začul jezik materni iz ust mladih lepotic, res — da nisem se zmenil več za tesnobo in pot, ampak sem potrpežljivo pričakoval začetka. Zagrinjalo je bilo dvignjeno in ozrl sem se proti odru sestavljenemu za pevce in igravce. Godba, spevi, govori in dve igri so se vrstili. Godbine igre, slovesnosti primerno izbrane, izpeljane v čveteroigrah za 4 violine, 1 violo, 1 violončel in v čveterospevih („Hej rojaki!“ „Naprej!“, Nedvedov „quodlibet“, „Gradac bjeli“, „Strunam“, „Bubanj“, „v Gorensko“ in „Hej Slovani“) so nam v veliko veselje dokazale, da srčno napreduje tukajšna mladež v instrumentalni in vokalni muziki iz lastnega nagiba. Gromovito ploskanje po vsakem s prav umetno natančnostjo izpeljanem predmetu je donelo po dvorani. Ta pohvala tiče posebno pesem „Strunam“ prepevano z neprisiljeno tužnostjo, in pa čveteroigro za gosli „Ljubice“. Z enako častjo, ko godci in pevci, so se obnašali tudi govorniki in igravci. Po vvodu, v kterem je bilo v kratkem omenjeno življenje sv. Cirila in Metoda, so prišli na vrsto govori: „Slovenija oživljena“, „Ilirija zveličana“ in dve igri: „Slep ni lep“ pa „Gramatikar v deželnem zboru“; v tem zboru je bilo sklenjeno, naj se odzdaj naprej piše Novomesto kot ena beseda in naj se govorí „iz Novomesta“, „pri Novomestu“ itd., tedaj preminja le poslednja beseda, ne pa tudi prva. Zložil je to igro za ta večer častiti gospod Ladislav Horvat. — Trpela je beseda do pol devetih. Zapustili so jo gostje želje razodevaje, naj bi se v kratkem sopet učinila enaka zabava. „Bomo skrbeli, če se bo dalo!“ je bil odgovor vrlih dijakov, ki mislijo s prihodki prihodnjih zabav ustanoviti čitavnico. — Dostavljam še, da je prejšni dan, v nedeljo, namesti navadne ekshorte bila pridiga o ss. Cirilu in Metodu, v kteri je g. katehet razložil pomen te slovesnosti za Slovence iz kršanskega obzira.

*) Še drug popis te svečanosti smo prejeli, ko je bil že pričujoči v natisu. Porabili pa bomo drugi pot prvi kos o sviloreji dolenski. Vred.

Iz vrhniške okolice. ⊙ — Pretečeno nedeljo so dobili tukajšni fantje poklic k vojaški naberi, pa kakošen? — v nemškem njim ptujem jeziku, akoravno je na razposlanih listkih tudi prostor slovenskemu odmerjen. Se ve da pri nas smo trdi Nemci? pa vendar fantje niso razumeli listkov, ter so jih od hiše do hiše kazat in tolmačit nosili. Zakaj se tako dela, ne vemo; to pa vemo, da je slovenska beseda na teh listkih za naše fante natisnjena. Res! da se nam škoda zdí za stroške tiskarne, ako se ne rabi stran domače besede, ki jo vsak razume, in kakor je bojè misel bila one oblastnije, ki je natisniti dala te pozive za Nemca in Slovenca.

Iz Radoljce 9. sušca. ═ Danes smo obhajali praznik sv. Cirila in Metoda s slovesno peto mašo.

Iz Moravč 15. sušca. × Tudi pri nas smo danes s cerkveno slovesnostjo obhajali spomin tisočletnice, kar sta nam sv. Ciril in Metod prižgala luč sv. katoliške vere. Prašali pa so danes ljudje, kako je to, da teh velikih svetnikov naših ni v pratiki?

Iz Ljubljane. Mestni župan gosp. Ambrož je 12. dne t. m. komisijo za uboge (ubožne očete in fajmoštre) v sejo povabil in ji je naznanil, da je dozdaj že 3000 gold. prostovoljne milošnje v denarjih za uboge našega mesta v ubožno denarnico odrajtanih. Ker se po takem že more začeti delitev milošnje iz teh nabranih doneskov, se je sklenilo revežem tako-le na pomoč priti: 65 ubozih odzdaj za naprej na novo dobi po 10 krajcarjev na dan; to znaša skupaj na leto 2372 gold. in 50 kr.; 48 siromakov, kteri so dozdaj na dan dobivali po 7 krajc., se je milošnja na 10 krajc. povišala; to znaša na leto 525 gold. in 60 kr.; 28 revnim otrokom, kteri so dozdaj dobivali na dan po 3½ kr., je milošnja na 5 krajc. pomnožena; to znaša na leto 153 gold. 30 kr. Tako se bo podelilo 3051 gold. 40 kr. Upati je, da se bo še več dobrotnikov beračunstva odkupilo in da se bojo po takem darovi tako pomnožili, da bo enkrat silnega beraškega nadleževanja po hišah konec. Pri ti seji je gospod župan tudi nove vodila ubožnim očetom v posvetovanje izročil, po kterih se bo skrb za uboge v pravi red djala, da bodo le pravi reveži, ne pa lene babure in postopači, milošnje dobivali. Število vseh revežev, kteri iz te nove milodarne kase pomoč dobivajo, je zdaj 415, v ktero število pa niso tisti ubogi všteti, kteri iz druzih mestnih milodarnic (štifteng itd.) milošnjo dobivajo. Ubožni očetje po vseh krajih mesta in predmestij delijo to milošnjo ubogim vsacih 14 dni. Res živa potreba je, da se pri nas enkrat v red spravijo beraške zadeve; mestni gosposki pa priporočamo še to, naj svojo skrb obrne tudi na ljubljansko pokopališče, da se odvrne tisto beraško tolovajstvo, ki se tukaj godí, kadar se delí za kakim bolj premožnim mestjanom milošnja. Pretekli teden se je okoli človeka, ki je na pokopališču milošnjo delil, cela truma tacih beraških tolovajev vsula in ga na tla vrgla, da ji je komaj všel, potem pa ga še s kamni lučala. Treba je, da „beraški strah“ storí konec takemu tolovajstvu!

— Da v deželi, kjer pomanjkuje še toliko potrebnih knjig (bukev) in kjer ni premožnih pisateljev, da bi na svoje stroške izdajati môgli svoje rokopise, pa tudi bukvarjev ni, kteri bi zakladali take dela, je treba društva (matice), ki to reč v svoje roke vzame, bilo je že večkrat dokazano; al — dosihmal brez djanskega vspeha. Zdaj pa se je ta stvar kaj veselo obrnila. Kar je, kakor je gosp. dr. Toman v poslednji „besedi“ naznanil, po dopisu iz Maribora 40 rodoljubnih Štajarcov s svojimi darovi po 50 gold. temelj položilo „matici slovenski“, so se začele radodarne roke dosihmal še

brez vsega oklica in povabila odperati. Tako je gosp. Fid. Terpinc izročil g. dr. Tomanu obligacijo za 500, vredništvo „Novic“ pa je prejelo iz K. na Štajarskem obligacijo za 1000 gold., eno pa za 100 gold. To veselo novico naznanjamo danes le zato, ker nam pričuje, kako živo se čuti potreba matice in kako gotova je od vseh straní krepka pripomoč, kadar se po višem dovoljenji ustanoví to društvo. Ker pa je treba, da se važna reč prevdarno začne, se bo še le drugi pot več govorilo o tej za našo literaturo preimenitni zadevi.

— Nove volitve mestnih odbornikov bojo za 3. razred 20. dne t. m., za 2. razred 23. dne t. m., za 1. razred pa 26. t. m. Dosihmal je vse tiho in mrtvo o teh volitvah, kakor da bi vse eno bilo, kdo bo voljen; le to slišimo, da gospoda dr. Etbina Costata bojo volili obrtniki in posestniki v 3. razredu in mu za nevtrudljivo delavnost njegovo pri družtvu za dnarno pripomoč obrtnikom in še druge zasluge s to volitvijo zaupnico podali, ktero popolnoma zasluži.

— Prihodnja „beseda“ v čitavnici je v nedeljo; razun pesem in deklamacij se bo igrala kratkočasna igra „Starost slabost“, ki jo je poslovenil rajnki Drobnič.

— *(Vprašanje.)* Pretekli teden se je po tukajšni c. k. pošti dvoje razpečatenih pisem oddalo adresatoma, eno celó z recepisom in tremi pečatniki! Bile ste pismi s slovenskima napisoma. Ker vsak prejemnik ima pravico terjati, da c. k. poštam zapečateno izročeno pismo prejme zapečateno, se vpraša: kako to? Misliti je sicer, da se to le po zgolj naključbi medpotoma primeri, ker se nek pisma s slovenskimi napisi pri nas še v to posebno skrb jemljejo, da se vpisujejo v poseben zapisnik, kar je sicer le pri rekomandiranih pismih treba. G. T.

— Pretekli teden je ljubljanski slikar gosp. Paul Künl v čitavnici naši na ogled postavil svoje najnovejše delo, ki v 4 čevlje visoki in 6 čevljev dolgi podobi kaže iz zgodovine jugoslavenske 3 važne dogodbe: ena je vojska pri Sisku 22. junija 1593, ko so Jugoslaveni Hrvati, Kranjci in Štajarci s pomočjo še druzih cesarskih Turka potolkli pod vojskovodjem Andr. žl. Auerspergom; druga je od 28. junija ravno tistega leta, ko je junak Andrej Auersperg s svojo armado prišel v Karlovec; tretja pa je Petrinja premagana leta 1595. Posneta je ta podoba od konca do kraja in do pičice natanko, kakor je želel knez Auersperg, ki si je to sliko po gosp. Künl-u naročil, po oni stari, ki jo hranuje muzej naš in ki nek je bila, kakor Valvazor pripoveduje, kmali po vojski na bakro narejena. Le en glas je, da je gospod Künl prav mojstersko dovršil svojo nalogo, ki ni bila ravno lahka, ako pomislimo, da je na podobi 2428 oséb (kristijanov in turkov), ne dosti menj konj, velbljudov in druge živine pa sto druzih reči, pa je vse tako narisano, da misliš, da moreš vsako podobico z roko prijeti. Svesti smo si, da bo knez vesel Künl-ovega dela.

— Današnje „Novice“ naznanjajo svojim častitim bravcem žalostno novico, da gospé, ktere marljiva roka je od 1. julija leta 1843 noter do 4. marca letošnjega leta, tedaj skozi 20 let, vsaki list poslala po svetu, ni več — umrla je po kratki bolezni gospá Blaznikova. Kako je bila spoštovana po vsem mestu, pričal je njeni pogreb v petek 13. dne t. m. „Novice“ pa stavijo s tem naznanilom iskreni domorodkinji dobro zasluženi spominek. Bodi ji zemljica lahka!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Po cesarskem sklepu od 7. t. m. se ima na Dunaji ustanoviti „avstrijanski muzej za umetnijo in obrtnijo.“ — Ravno ta dan so Njih Veličanstvo dovolilo napravo jugoslavenske akademije za vede in umetnije v Zagrebu. — Po ministerskem razpisu krajcarji star. denarja in kar je tacih po polkrajcarja, veljajo le še do konca velikega srpana (avgusta), od 1. kimovca nimajo več denarne veljave, ampak se bojo v nekterih kasah le jemali kot kupreno blago. — Žalostna osoda je zadela dr. žl. Tkalca, bivšega vrednika „Ost und West“, ki je zavoljo v svoj list prestavljenih sostavkov „Pozora“, „Hlasa“, „Slovo“ in „Il Nationale“ 12. dne t. m. na novo obsojen na 8 mescov v težko ječo, zraven tega zgubi žlahni stan in zapade mu 1100 gld. njegove kavcije; namestni njegov vrednik g. Našelski je ob enem obsojen bil v ječo na 4, g. Leskovec, kot prestavljavec, pa na 3 mesce. Zagovornika njih sta pritožbo oglasila zoper to razsodbo. — Po besedah tirolskega deželnega glavarja se bojo deželni zbori končali 29. dne t. m.; „Donauzeitg“ pa daje upanje, da še ne. — Zbor galicijski je zavoljo poljskih prekucij spet odložen, namreč do 29. t. m.; po takem ga več ne bo za ta čas. — Sila viharen je bil 10. dne t. m. deželni zbor v Pragi, ko je Palackov nasvet „naj se prenaredí volitveni red za deželni zbor,“ z 130 glasovi zoper 78 ovržen bil. Herbst, Brinc in Hasner so govorili zoper ta predlog, Sladkovsky in Rieger pa za-nj; silen hrup je bil med poslanci in poslušavci; nemška stranka še celó kardinal-Schwarzenbergovega predloga: „naj se nasvet Palackov izroči dež. odboru za pozvedbo dokazov“ ni sprejela, ker je Herbst trdil, da ta nasvet je napad na ustavo od 26. svečana. — Zbor v Lincu je nektere stavke v občinski postavi, ki jo je vlada predložila, toliko prenaredil, da je c. k. deželni glavar rekel, da tako ne bode potrjena. — Einšpielerjev predlog zastran porotnic je v celovškem zboru z veliko večino glasov obveljal. Pri tej priliki omenimo radostno, da se „Stimmen aus Innerösterreich“, ki jih zdaj vsaki dan izdaja g. Einšpieler, z veliko pohvalo povsod sprejemajo. Žalostno novico nam pripovedujejo, da več sto delavcov fužinarskih bode na spodnjem Koroškem brez dela in kruha. — Erdeljski deželni zbor se bode nek snidel že prihodnji mesec; kaj bo z ogerskim zborom, se še nič ne vé, ker najnovejše novice zdaj pravijo, da ogerski dvorni kancelar Forgač bode odstopil in da se za njegovega naslednika imenuje bar. Anton Auguss, pod Bachovo vlado namestni predsednik dež. poglavarstva v Budimu. — Plamen poljskega punta se čedalje bolj širi in prijema tudi Podoljo in Volhinjo. General Langievič se je 12. t. m. oklical za samovelitelja (diktatorja), ter je začasno vso oblast v svoje roke vzel. Marian Langievič je po „Nadwislaninu“ še mlad človek, 35 let star. Kmali se bo slišalo od kakega velikega boja.

Bridko dolžnost v svojem imenu in v imenu svoje rodovine spolnujem z naznanilom vsem svojim častitim prijatlom in znancom, da je preljuba moja žena po kratki bolezni, previdena s sv. zakramenti za umirajoče, 11. dne t. m. v Gospodu zaspala. S tem žalostnim oglasom se pa ob enem tudi spodobno zahvalujem vsem, ki so rajnki poslednjo čast skazali in truplo njeno spremili na večno počivališče. Naj bode priporočena pobožnemu spominu!

V Ljubljani 14. marca 1863.

Jožef Blaznik.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.